

TARTU ÜLIKOOL

Sotsiaalteaduste valdkond

Ühiskonnateaduste instituut

Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni õppekava

Autorite koostöö teleuudise konstrueerimisel

Magistritöö

Liisbeth Rats

Juhendaja: Brit Laak, MA

Tartu 2024

Sisukord

Sissejuhatus.....	3
1. Kaaskirja teoreetilised lähtekohad	5
2. Meetod ja valim	7
3. Tulemused.....	11
4. Järeldused ja diskussioon.....	15
5. Magistritöös kasutatud teadmised ja oskused.....	17
Kokkuvõte.....	20
Summary	22
Kasutatud kirjandus	24
Lisad.....	28
Lisa 1. Vaatluspaberid.....	28
Lisa 2. Intervjuukavad.....	46

Sissejuhatus

Teleuudiste vaatamine on tihti inimeste harjumuspärane õhtune tegevus. Et inimesed aga uudislugude vaatamisest ka kasu saaks, peavad lood olema mõistetavad ja loogilised. Uudistesaaade koosneb mitmest eri teemal tehtud väiksemast uudisloost ja selleks, et lood oleksid mõjukad, peab neil olema oma narratiiv. Teleloo narratiivi konstrueerimisel osalevad nii ajakirjanikud, operaatorid kui ka monteerijad, kes kõik on seega loo autorid. Nende otsustest sõltub, milline uudislugu jõuab õhtuses uudistesaaates vaatajateni. Antud töös on autoritena silmas peetud nii ajakirjanikku, operaatorit kui ka monteeriijat.

Uudisloo konstrueerimine algab teema leidmisest ning mõtestamisest, mis on loo fookus ning kes on kõneisikud. Sellele järgneb võttel käimine intervjuude ja kätteplaanide filmimiseks ning loo valmimine lõpeb montaažiruumis, kus monteeriija eri tükkidest tervikloo kokku monteerib. Et uudislugu kõidaks vaataja tähelepanu, on loos võimalik kasutada erinevaid audiovisuaalseid võtteid (Boyd, 2001; Kobre, 2012; Yorke, 2000). Samuti on oluline asjakohane ja huvitav visuaal (Alencar & Kruikemeier, 2018; Moller & Thorsen, 1996; Pantti, 2010; Zelizer, 2004). Lõpuks peab valmima uudislugu, kus pilt ja tekst lähevad omavahel kokku ja annavad edasi ühtset sõnumit. Selleks, et see saavutada, on oluline, et kogu päeva vältel teeksid uudisloo konstrueerimisel osalejad omavahel koostööd (Boyd, 2001; Stewart & Alexander, 2022; Yorke, 1997).

Teema on oluline, sest veebiajakirjanduse osakaal on viimaste aastate jooksul kasvanud. Kuna inimesed saavad veebist päeva jooksul järjepidevalt uudistükke, siis teleuudised peaksid olema sisukamad ja visuaalselt haaravamad, et vaatajad neid veel ka õhtul vaadata sooviks. Samuti on informatsiooni ülekülluses ja maailmas toimuvate sündmuste, nagu sõjad, looduskatastroofid ja majandusraskused, tõttu oluline uudiste kaudu anda inimestele selget ja tõest üheselt mõistetavat informatsiooni. Seepärast on tähtis uurida, milline on teleajakirjanduses uudisloo konstrueerimise protsess.

Magistritöö eesmärk oli kaardistada kolme teleuudiste toimetuse (ERR – „Aktuaalne kaamera“, Kanal 2 – „Reporter“ ja TV3 – „TV3 uudised“) teleuudise konstrueerimisprotsess ja selles kasutatud töövõtted. Selleks käisin igas toimetuses vaatlemas ühe uudisloo konstrueerimist algusest lõpuni. Vaatlesin nii ajakirjanikku, operaatorit kui ka monteeriijat ning

tegin märkmeid vaatluspaberitele. Samuti tegin kõigi vaadeldutega intervjuud. Kokku vaatlesin ja intervjuueerisin kaheksat inimest. Magistritöö põhiosa on inglise keelne teadusartikkel. Käesolev kaaskiri annab ülevaate minu rollist artikli kirjutamisel ja uurimistöö läbiviimisel. Kuna artikli maht on võrreldes tavapärase magistritööga palju väiksem andis kaaskiri võimaluse välja tuua ka materjali, mis artiklisse ei mahtunud, kuid on töö fookust arvestades oluline.

Teadusartikli teoreetiline raamistik on jaotatud kaheks. Esimene neist annab ülevaate, millised on ajakirjaniku, operaatori ja monteerija tööülesanded ja mismoodi peaksid nad omavahel koostööd tegema. Teoreetilise raamistiku teine osa kirjeldab emotsioonide olulisusest teleuudises ning missugust rolli mängib osapoolte koostöö emotsionaalsuse saavutamisel. Teooriaosale järgnevad tulemused ning kokkuvõttev diskussioon. Kaaskirjas annan täpsema ülevaate uurimismeetodist ja valimist ning teleloo konstrueerimise protsessist ja eripäradest. Samuti esitan täiendavaid uurimistulemusi, mis artiklisse piiratud sõnade arvu tõttu ei mahtunud.

Varasemalt on Tartu Ülikooli ühiskonnateaduste instituudi uurimistööd keskendunud peamiselt trükimeedia loo jutustamise võtetele (vt Himma-Kadakas, 2010; Rebane, 2009; Seiton, 2011; Tatrik, 2011). Teleuudiste valdkonnast on uurimistöid tehtud traagiliste ja erakordsete sündmuste kajastamisest, uudisteoperaatori tööst, uudiste eetikast ning uudislugude ajalisest ülesehitusest (vt Bibikov, 2023; Kõiv, 2015; Maripuu, 2021; Punamäe, 2021; Saluorg, 2018). Teleuudise narratiivi konstrueerimist uurisin enda bakalaureusetöös (Rats, 2022), kus testisin ning parendasin uurimismeetodit, mida kasutasin ka nüüd laiendatud valimiga magistritöös.

1. Kaaskirja teoreetilised lähtekohad

Lisaks artiklis välja toodule kasutan kaaskirja võimalusena laiendada uurimust ja näidata, mis uurimistööst veel selgus. Selleks annan käesolevas peatükis ülevaate teoreetilistest lähtekohtadest, mis haakuvad täiendavate tulemustega.

Uudistesaaide koosneb mitmes väiksemast uudisloost, mis annavad informatsiooni erinevate teemade kohta. Selle, millest uudislugu tehakse otsustab toimetuse sageli hinnates teema uudisväärtusi. Kõige klassikalisemad uudisväärtused on konflikt, prominentsus, ainulaadsus, mõjukus, asjakohasus, inimlik huvi, emotsionaalsus ning asukoht (Keller ja Hawkins, 2009). Uuemal ajal on aga ka uudisväärtuseid täiendatud. Harcup ja O'Neill (2017) on esitlenud uut viieteistkümnest uudisväärtusest koosnevat nimekirja, mille seas on näiteks jagatavus sotsiaalmeedias, audiovisuaalsus ja draamast alguse saanud lood. Seega muutunud ja arenenud maailmaga on muutunud ka aspektid, mis mängivad rolli selles, mis on inimestele tähtis ja mis neid köidab.

Uudisloo ülesehituseks on enamjaolt kaks narratiivi mudelit: klassikaline ümberpööratud püramiid ja Freytagi püramiid. Ümberpööratud püramiidi struktuuriga uudisloos on informatsioon esitatud tähtsuse järjekorras – esmalt kõige olulisem uudise tuum ning uudise lõppu taustainfo. Selline jutustamisviis annab vaatajale loo kõige tähtsama osa ehk justkui vastuse kohe kätte, seega ei tekita see emotsionaalset sidet ja huvi, mis paneks vaataja kindlasti loo lõpuni vaatama (Kobré, 2012). Freytagi püramiidi skeem on üles ehitatud, et säilitada vaataja huvi – esmalt annab lugu inimesel konteksti ja loob sideme, seejärel rullub teema lahti detailsemalt nii, et kasvab pinge kuniks lugu jõuab haripunkti, millele järgneb probleemi lahendus ja kontekst edasise kohta (Kobré, 2012). Arvestades, et uudislugu peaks televaatajale andma tervikliku pildi teadaolevast informatsioonist mingi sündmuse kohta, on oluline, et vaataja loo täielikult algusest lõpuni vaataks. Seega et vaatajal jääks lugu meelde ning ta saaks loost kätte kogu olulise informatsiooni, oleks kasulikum uudislugu üles ehitada järgides Freytagi püramiidi mudelit. Choi ja Lee (2006) on samuti oma uurimistöös leidnud, et teleuudise vältel peaks vaataja huvi järjepidevalt loo juures püsima, mitte vahepeal mujale hajuma.

Uudisloos mängib suurt rolli nii sisu kujunemisel kui ka vaataja tähelepanu hoidmisel see, kuidas on lugu jutustatud ja allikad, kes loos kõnelevad. Lugu võib olla jutustatud näiteks kõrvalise isiku perspektiivist, kes mingit sündmust pealt nägi või autoriteedi perspektiivist, kes omab uudisteema kohta väga täpseid teadmisi (Smith, 1991). Nii võivad uudisloo kõneisikuteks olla näiteks poliitikud, ametnikud, teadlased, mingi kindla valdkonna eksperdid, aga ka nii-öelda pealtnägijad või tavainimesed tänavalt. Ajakirjanikud sobitavad teleloo konstrueerimisel kõneisikute intervjuust vaid ühe või paar tekstilõiku kokku enda tekstiga. Siin on oht, et ajakirjanik võib allika öeldut lühendades kaotada ära tema öeldu tegeliku mõtte ehk lausest jääb vale mulje (Haapanen, 2022) või ajakirjanik kasutab allikat lõiku sissejuhatavas tekstis liiga hinnangulisi sõnu, mis taaskord mõjutavad allika öeldust kõlama jäävat sõnumit (Ekström jt, 2020). Seetõttu on oluline, et ajakirjanikud järgiksid uudistele kohast objektiivset loo jutustamist.

Teleuudiste toimetuses on loo autoritel enamjaolt lugu valmis vaja teha selle sama päeva jooksul, mil lugu õhtul eetrisse läheb. See tähendab, et ajakirjanduses töötavatel inimestel on pidev ajasurve (Harro-Loit ja Josephi, 2020). Hoolimata sellest, et ajakirjanike tööpäevad on muutunud pikemaks, on neil vähem aega teha taustatööd (Harro-Loit ja Lauk, 2016). Selle järgi võib eeldada, et uudislugude kvaliteet võib kannatada, kuna ajakirjanik teeb ajapuuduse tõttu tööd pealiskaudsemalt. Ka varasematest uuringutest on selgunud, et ajasurve ja tähtajad kujundavad ajakirjanike tööruutiini ning kiire töötempo tõttu on tõenäoline, et sisukate ja sügava narratiiviga uudislugude asemel on uudistesaaade pealiskaudsete lugude kogum (Schlesinger, 1977). Arvestades, et ajaga on infohulk kasvanud, veebimeedia on ajakirjanduse tempot veelgi kasvatanud ning võimu on võtnud tähelepanumajandus, saame eeldada, et aja ning tempo olulisus uudiste tootmisel, sh kuidas uudisloo konstrueerijad oma tööd teevad, mängib veelgi enam rolli. Ka Signe Ivask kirjutas enda doktoritöös, et suurenenud tööhulk ning ajasurve võib põhjustada ajakirjandusliku sisu kvaliteedi langust (Ivask, 2018). Lisaks kirjutab ta, et nii kaob ajakirjandusest loominguks kui üks loomemajanduse ressursidest (Ivask, 2018). Kuna teleajakirjanduses mängib lisaks tekstilisele osale suurt rolli ka visuaal, võib vähene aeg loomeks tähendada, et televisiooni kui meediumi potentsiaali ei kasutata täielikult.

2. Meetod ja valim

Uuringu läbiviimisel kasutasin formaliseerimata osalusvaatlust ja standardiseerimata semistruktureeritud intervjuud. Meetod kuulub etnograafiliste uurimuste hulka, sest käisin uudistetoimetustes vaatlemas ajakirjanike, operaatorite ja monteerijate tööpäeva. See tähendab, et käisin nende inimeste loomulikus töökeskkonnas jälgimas nende rutiinset tegevust (Strömpl, 2014). Pärast vaatluspäeva tegin osalistega ka intervjuud, mis on samuti etnograafiliste uurimuste puhul tavapärase praktika (Strömpl, 2014).

Uurimuse esimene etapp oli vaatlemine. Olin terve päeva teleloo konstrueerijate kõrval, käisin nendega kaasas ning jälgisin loomeprotsessi. Päeva esimeses pooles toimus eelkõige ajakirjaniku vaatlus kuniks oli aeg minna võttele. Seal lisandus ka operaatori vaatlemine. Päeva lõpupoole, kui oli aeg uudislugu kokku panna, vaatlesin ka monteerijat. See tähendab, et vahepeal vaatlesin mitme inimese tööd ja nende koostööd korraga. Terve päeva vältel tegin märkmeid vaatluspaberitele. Vaatluspabereid oli kolme tüüpi: ajakirjaniku vaatlus, operaatori vaatlus ja monteerija vaatlus (vt Lisa 1, lk 28). Vaatluspaberid põhinesid minu bakalaureusetööl (Rats, 2022), kus testisin uurimismeetodit, mida käesolevas töös kasutasin. Lisaks kasutasin operaatori ja monteerija vaatluspaberite ja intervjuukavade väljatöötamisel Bärbel Morose seminaritöö eeskuju (Moros, 2023). Formaliseerimata osalusvaatlus osutus valituks seepärast, et mulle jääks võimalus vajadusel vaatluse ajal täpsustavaid küsimusi küsida ning sain selle meetodiga ka kogutud materjali talletada hilisemaks analüüsiks (Vihalemm, 2014). Suuri sekkumisi ma siiski ei teinud. Enamjaolt piirnes minu osalus väheste küsimustega, millega täpsustasin, kas ajakirjanikul on kõik intervjuud kokku lepitud või veel midagi vaja planeerida ning uurisin lähenevate plaanide kohta (mis kell me toimetusest väljume, kuhu me läheme). Võtetel olles ning monteerimise ajal ei sekkunud ma küsimustega, mis oleks autoreid pannud oma valikuid või tegevust põhjendama või selgitama.

Töö teine etapp oli intervjuude tegemine. Selleks kasutasin standardiseerimata semistruktureeritud intervjuud. Intervjuud oli oluline teha loo konstrueerimise ja vaatlemisega samal päeval, et kõikidel osalistel oleks protsess värskest meeles ja nad saaksid loo konstrueerimist kirjeldada täpselt nii nagu see nende vaatest oli. Kui intervjuud teha hiljem, võib juhtuda, et osalistel pole päev täielikult protsess ja otsustuskohad meeles ning nad võivad meenutada valesti või jääbki osaliselt informatsioon puudu. Intervjueerimiseks kasutasin

semistruktureeritud intervjuud, mis tähendab, et mul oli küsimuste kava ettevalmistatud (vt Lisa 2, lk 46), kuid jätsin endale vabaduse vajadusel lisaküsimusi küsida, küsimusi muuta või mõne küsimuse küsimata jätta (Lepik jt, 2014). Intervjuukavad koostasid nii, et need oleksid kooskõlas vaatluspaberitega ehk käisin intervjuus läbi kogu protsessi ning küsisin erinevate tegevuste ja otsuste kohta, millega intervjuueeritav loo konstrueerimisel kokku puutus. Uuringus oli lisaks vaatlusele oluline intervjuu teha, sest see andis protsessist täieliku ülevaate. Nii said vaadeldavad enda tegevust kirjeldada ja seisukohti väljendada, mis vähendas minu võimalikke hinnanguid nende tegevusele. Samuti lühendas see vaatlusprotsessi, kuid sain siiski adekvaatse materjali, mille põhjal järeldusi teha (Vihalemm, 2014). Standardiseerimata intervjuu lasi intervjuueeritavatel küsimustele vastata vabalt oma sõnadega, seega ei seadnud ma neid kuidagi valiku ette ega suunanud neid vastustes samas kui standardiseeritud intervjuu puhul on aga ka vastuste kategooriad paigas, mis minu uurimuse puhul sobiv ei ole (Lepik jt, 2014). Bakalaureusetöös (Rats, 2022) uurimismeetodit testides õppisin, et vaatluse ajal ei saa ma vaadeldavatelt liigselt küsimusi küsida, kuna see võib nende tööd segada. Seetõttu magistrیتööd tehes märkisin küsimuste tekkimisel need üles ning esitasin hiljem intervjuud tehes.

Uurimistöö valimisse kuulusid ajakirjanikud, operaatorid ja monteerijad kõigist Eesti suurematest uudistetoimetustest ehk kolmest toimetusest. Kokku tegin seega kolm vaatluspäeva. Valimis on Eesti Rahvusringhäälingu uudistesaste „Aktuaalne kaamera“ töötajad, Kanal 2-e uudistesaste „Reporter“ töötajad ning TV3-e uudistesaste „TV3 uudised“ töötajad. Kokku kuulus minu valimisse kolm ajakirjanikku, kaks operaatorit ja kolm monteerijat. Konfidentsiaalsuse tagamiseks olen nad töös juhuslikult nimetanud „ajakirjanik 1/2/3“, „operaator 1/2/3“ ja „monteerija 1/2/3“. Kuna minu uurimistööl oli väga kindel fookus ja vajasin uuritavateks fookusest lähtuvalt uuritavate tüüpilisi esindajaid, kasutasin mittetöenäosuslikku sihipärast valimit (Rämmer, 2014). Täpsed inimesed, keda vaatlesin ja intervjuueerisin selgusid juhuslikult vastavalt sellele, kes oli sel päeval tööl, kui sain vaatlust tegema minna. Kuigi valim ei ole suur, on oluline märkida, et Eesti meediamaaistik ongi väga väike ning valimisse kuulusid kõik suured uudistetoimetused, kes ka meie teleuudiste valdkonda kujundavad ja mõjutavad. „Aktuaalne kaamera“ on avalik-õigusliku kanali uudistesaste ning „Reporter“ ja „TV3 uudised“ erakanalite uudistesastad. „Aktuaalne kaamera“ on kirjelduse järgi „Eesti vanim, mõjukaim ja usaldusväärseim teleuudiste saade“ (Aktuaalne Kaamera, i.a). „Reporter“ on saate kirjelduse põhjal „uudistemagasinide lipulaev, mis toob olulisemad päevauudised kodumaalt ja mujalt maailmast koju kätte „Reporterile“ omasel mahlakal moel“ (Kanal 2..., i. a). „TV3 uudised“ kirjeldab end kui uudistesaste, mis

„võtab igal õhtul operatiivselt ja asjatundlikult kokku olulisemad päevasündmused nii Eestist kui ka mujalt maailmast (TV3..., i.a).

Nii nagu täpsed inimesed, keda vaatlesin, selgusid ka uudisloo teemad sel päeval, kui vaatlemine ja intervjuerimine toimus. Minu uurimuse puhul ei olnudki aga oluline uudisloo teema või konkreetne inimene, keda vaatlesin ja intervjuerisin, vaid see, et näeksin uudisloo konstrueerimise kõiki etappe algusest lõpuni ehk tervikprotsessi.

Oluline on ära mainida, et töötan „Aktuaalse kaamera“ toimetuses, seega võis see alateadlikult minu uurimust mõjutada. Võisin mingid detailid tähelepanuta jätta, kuna need on minu jaoks tavapärased ja seetõttu ei pidanud ma neid oluliseks ära märkida. Samuti olen uuritavatega mitu aastat koos töötanud, seega pidin jälgima, et püsiks uurija ja uuritavate distants ning objektiivsus hoolimata tutvustest.

Kuna minu magistritöö põhiosa on inglise keelne teadusartikkel, mille kirjutasin koostöös enda juhendaja Brit Laakiga, siis annan ülevaate, milline oli minu roll uurimistöö tegemisel ja artikli kirjutamisel.

Inglise keelne teadusartikkel on kirjutatud vastavalt ajakirja „*Journal of Broadcasting & Electronic Media*“ nõuetele. Ajakiri näeb ette, et teadusartikli maksimaalne maht on 7500 sõna, mille hulka kuuluvad lisaks sisuosale ka viited ja lisad. Samuti annavad nõuded ette kindla artikli struktuuri. Seega on oluline rõhutada, et artikkel on kirjutatud kindlaid kriteeriumeid järgides ja väga piiratud mahuga arvestades. Oleme artikli esimese käsikirja nüüdseks ka vastavale ajakirjale esitanud.

Uuringu disain on Brit Laaki kujundatud. Laak on juhendanud mitmeid omavahel haakuvaid töid uudisloo narratiivi konstrueerimisest ning magistritöö andis võimaluse varasemates töödes testitud kategooriaid ühiselt uurida. Minu roll oli uurimismaterjali kogumine ehk vaatlused ning intervjuud viisin läbi mina. Samuti valmistasin selleks ette vaatluspaberid ja intervjuukavad. Juhendaja sealjuures vaatas minu ettevalmistused üle ning andis vajalikud soovitusel muudatusteks ja täiendusteks. Artikli kõik osad kirjutasin algupäraselt mina ehk töötasin läbi teoreetilise materjali, andsin ülevaate meetodist ja valmist ning kirjutasin tulemused, järeldused ja diskussiooni. Erinevate osade kirjutamise vahel andis juhendaja järjepidevalt omapoolseid soovitusel muudatusteks ja lisandusteks ning jagas minuga ideid,

mis tema hinnangul veel uurimistulemuste põhjal väita saaks. Samuti tegi juhendaja otsuseid, mida võiks artikli piiratud mahu sisse jäämiseks kärpida. Kõik muudatusettepanekud arutasime omavahel läbi. Tulemuste ning diskussiooni (*conclusive discussion*) struktuuri autor on aga juhendaja. Laaki idee oli võtta läbivaks teemaks koostöö ning esitada arutluskäik struktuurina, kus on kaks alapeatükki ning mõlemas omakorda kaks väidet. Teksti toimetasime ühiselt.

3. Tulemused

Magistritöö inglise keelses artiklis tõin peamiste tulemustena välja probleemid uudislooga tegelevate autorite koostöös. Ajakirjanikud, operaatorid ja monteerijad ei aruta omavahel uudisloo ideed läbi ning ei jaga soovitusi, mida idee realiseerimiseks vaja on. Nad näevad, et neil kõigil on eraldi tööülesanded ning teistele nõuannete või juhiste jagamine on justkui sekkumine kellegi töösse. Operaatorid leiavad, et neil on piisavalt töökogemustest, seega nad ei vaja ajakirjaniku ega monteeriija soovitusi katteplaanide filmimiseks. Lisaks ei tunne operaatorid ja monteerijad ennast uudisloo autoritena, kuigi nende panus uudisloo teleekraanile jõudmisel on märkimisväärne. See kõik mõjutab loo lõpptulemust – milline informatsioon jõuab uudisloosse ja mis jääb välja näiteks visuaali puudumise tõttu, kuivõrd räägib loo tekst ja pilt sama narratiivi ning kuivõrd tekitab uudislugu vaatajates emotsioone.

Järgnevalt annan ülevaate uurimistulemustest, mis piiratud mahu tõttu artiklisse ei mahtunud, kuid uurimisküsimuste seisukohast on siiski relevantsed.

Nii ajakirjanikud, operaatorid kui ka videomonteerijad üritasid intervjuudes tihtipeale kellegi, kas iseenda või teiste, käitumist õigustada, kui intervjuueeritavatele tundus, et selline käitumine polnud päris õige. Õigustamine või põhjenduste otsimine toimus situatsioonides, kus osapool rääkis näiteks sellest, et ajakirjanik ei osalenud monteerimise protsessis või kaadrite filmimine ei õnnestunud kõige paremini. Peamiselt tõid osapooled põhjenduseks, et tegemist ei olnud tavapärase päevaga või aega oli vähe.

No tavaliselt on operaatori roll suurem, aga seekord meil oli vähem vaja värskeid katteid võtta, aga natukene siiski, eks ju.

- ajakirjanik 2

Politsei oli ainus, kellele ma helistasin, sest täna on ikkagi jõulu teine püha. Ma saatsin teistele, nii-öelda pressinimestele mõnusa jõulutervituse ja siis palusin, et äkki ei oleks palju siiski, tänasel teisel jõulupühal leida keegi kaamera ette. Aga tavaliselt ma helistan, et kui on tavaline tööpäev, siis ma loomulikult helistan.

- ajakirjanik 3

Ta [ajakirjanik] vist pidi jooksuma kuskile, lahkuma. Et siis ega mul väga ei olnud aega suhelda.

- monteeriija 1

Aeg mängib loo konstrueerimisel suurt rolli. Ajakirjanikud rääkisid, kuidas toimetuses on töötempo väga kiire. Samuti tõid operaatorid välja, et võttel on sageli kiire ja pole aega pikalt filmida. Ka monteeriijate sõnul jõuavad lood montaaži tihtipeale viimasel hetkel ning kui oleks rohkem aega, saaks tööd paremini teha. Ka piirab ajapuudus kolleegide omavahelist suhtlust loo konstrueerimise vältel.

Tegelikult oleks saanud seda tähelepanu kõita veel tugevamalt, kui oleks olnud aega ja eeltööd tehtud. /.../ Teha monti natuke tihedamaks, katta intekaid rohkem. Et hetkel mul ka tavaline täpselt ongi, et kui aega on vähe, siis esimene asi on see, et sa katad, need voice'id, tekstid kinni. Ja siis, kui sul jääb aega üle, siis sa putitad veel.

- monteeriija 1

Ajakirjanikud peavad uudisteemade valimisel ja uudise ülesehitamisel tähtsaks uudisväärtusi. Intervjuudes uurides, miks ajakirjanike arvates oli vaja just sellest teemast uudislugu teha, tõid ajakirjanikud välja klassikalisi uudisväärtusi. Nähes, mismoodi ajakirjanikud loo valmis tegid, võib öelda, et ülesehitusena kasutatavad nad jätkuvalt klassikalist ümberpööratud püramiidi struktuuri, kus oluline esitatakse esmalt ning seejärel liigutakse järk-järgult vähemolulise suunas kuni lõpuks antakse taustainfot. Ajakirjanikud ega ükski teine osapool ei rääkinud muudest loo jutustamise või loo ülesehitamise viisidest.

Üldisest konkreetsemani, et, et noh, miks see teema on tähtis, mis selle aluseks üldse oli kuni siis mis on need konkreetsed soovitusel kuni siis lõppu see nagu kõige lihtsam asi, et kustuta ja.

- ajakirjanik 1

Vaatlustelt ja intervjuudest selgus, tihtipeale ei vali ajakirjanikud loo allikaid väga kriitiliselt. Kõigil kolmel juhul leppisid ajakirjanikud mingil määral nii-öelda ettesöödetud allika(te)ga. Kahel juhul valis allika kommunikatsioonitöötaja. Ühel juhul võttis ajakirjanik potentsiaalsete

allikate seast need, kes parasjagu said ruumist väljuda ja intervjuu anda. Sel juhul võiks öelda, et allikad kujundasid loo fookuse, kuna toimetaja kutsus rääkijateks inimesed, keda oli mugav kutsuda, mitte just need inimesed, keda ta esimesena eelistas. Sama toimetaja sõnas ka, et teise allika võttis ta rääkima selleks, et loos oleks kaks allikat, mitte niivõrd sisulise väärtuse saamiseks.

Võtsin ühendust linna kommunikatsiooniteenistusega, et nad leiaksid mulle sobiva kõneisiku.

- ajakirjanik 2

Ilmselt ei olnud kedagi viisakas välja kutsuda keset komisjoni tööd, tähtsaid külalisi, aga, aga noh vaja oli ja siis võtsin ülbuse ja julguse kokku ja kutsusin välja. Ja natukene defineeris see, mis ma oma peas olin nagu teinud, et kui oleks seal, ma ei tea, [nimi] näiteks läinud lihtsalt kohvi jooma või vett võtma või WC'sse või, siis ma ilmselt oleks [nimi] võtnud, siis oleks võib-olla teistsugune lugu kergelt tulnud. Et täna tingis ka natukene see praktiline õhustik.

- ajakirjanik 1

Kui on mitu allikat, siis on nagu elavam lugu. Kuigi see oli natuke teadlik valik, et jah, küsida selle teise intervjuueeritava käest samu asju ja natukene võib-olla tema tööst mööda, aga mul oli tähtis, et see lugu oleks nagu mitme allikaga. Ja samas nagu kindla fookusega.

- ajakirjanik 1

Vaatlustelt nähtus, et ajakirjanikud ei pruugi pärast intervjuude tegemist loo kirjutamisel intervjuusid enam täies mahus läbi kuulata. Ajakirjanikud valivad tsitaadid mälu järgi, mis intervjuust neile kõlama jäi. Ühel juhul oli ajakirjanikul juba enne intervjuude tegemist lugu nii-öelda valmis kirjutatud ehk ajakirjanik eeldas, mida allikad talle räägivad ja pani eelduste põhjal loo paika oodates, et intervjuud justkui täidavad lüngad.

Intervjuuks tegelikult valmistusidki see, et politseipoolne intervjuu oli tegelikult juba nii BNS-is kui ERRis olemas. Nende mitte küll selle sama isiku poolt, aga suure tõenäosusega tuleb, see jutt on ikkagi üks ja sama, lihtsalt kõneisikud on erinevad. Et

mul oli tegelikult selle loo põhi juba valmis kirjutatud, sest selge on see, et tänase päeva uudiseid veel ei ole ja eilse päeva seisuga olid need numbrid juba avalikustatud.

- ajakirjanik 3

Ma kõigepealt kirjutasingi loo ära, siis otsisin spiigid ja siis mingid tekstid minul muutusid, sest et ka spiigid olid natuke teistsugused, kui ma võib-olla peast mäletasin.

- ajakirjanik 1

Loo autorid lähtuvad uudislugude konstrueerimisel klassikalistest uudisväärtustest ning ümberpööratud püramiidi struktuurist. Sageli lepivad ajakirjanikud intervjuud kokku läbi kommunikatsioonitöötajate. Kuigi nemad võivad teada kõige paremini, kes nende asutusest kõneleda võiks, võib see tekitada ka olukorra, kus lugu hakkab kujundama keegi teine, kes ei ole tegelikult loo autor. Uudislugu konstrueerides valivad ajakirjanikud kõneisikute tsitaadid tihti mälu järgi, mitte ei kuula kogu intervjuud üle. Ajakirjanike, operaatorite ning monteerijate tööd mõjutab suuresti aeg. Aeg mõjutab nii nende enda tegevust kui ka omavahelist suhtlust.

4. Järeldused ja diskussioon

Lisaks ingliskeelses teadusartiklis kirjeldatud tulemustele ilmnes uurimistööst veel mitu asjaolu. Ajakirjanikud lähtuvad uudisteemade valimisel ja konstrueerimisel endiselt klassikalistest viisidest. Uudise teemasid valivad ajakirjanikud uudisväärtustele toetudes ning uudise ülesehitus põhineb klassikalisel ümberpööratud püramiidil. Kuigi loo arusaadavuse, huvi tekitamise ja emotsionaalsuse olulisust toodi intervjuudes välja, ei maininud keegi uuritavatest teistsuguseid loo jutustamise või ülesehitamise viise. Samuti ei ilmnunud neid ka ajakirjanike, operaatorite ega monteerijate vaatlemisel.

Uudisloo sisu mõjutavad suures osas seal kõnelevad allikad. Uurimistööst nähtus, et sageli lepivad ajakirjanikud intervjuueeritavatega, kelle tegelikult valib nende eest asutuse või organisatsiooni kommunikatsioonijuht. See tähendab, et justkui kasutatakse mugavusallikaid, mis alati pruugi aga kohane olla. Mugavusallikat võib küll olla lihtsam nii-öelda kaamera ette saada, kuid samas ei saa ajakirjanik teda kasutades olla veendunud, et ta on parim variant võimalikest konkreetsel teemal rääkima, mis omakorda võib mõjutada uudisloo sisu kvaliteeti ja kaalukust.

Vaatlustelt ja intervjuudest selgus ka, et pärast allikatega intervjuude tegemist, kui ajakirjanikud kirjutavad uudisloo teksti ja valivad välja tsitaadid, mida kõneisikutelt kasutavad, ei kuula ajakirjanikud alati intervjuusid uuesti läbi, vaid valivad tsitaadid mälu järgi ehk kohad, mis neile intervjuuerides kõlama jäid. Ühel juhul kirjutas ajakirjanik loo isegi enne intervjuude tegemist justkui valmis ja kõneisikute tsitaadid paigutas pärast sobivatesse kohtadesse. Selline tööruut võib muidugi viidata ka professionaalsusele ja töökogemusest tekkinud heale eeltöösusele, mis võimaldab ajakirjanikul juba intervjuu tegemise ajal niivõrd aktiivselt kuulata, et ta suudab juba paralleelselt hinnata ja valida uudisloosse sobivaid sünkroone. Kuigi tõhusa ajakasutuse eesmärgil võib intervjuude kuulamise vahele jätmine kasulik olla, on sellel ka omad ohud. Nimelt võib juhtuda, et ajakirjanikul pole meeles mõni oluline infokild, millest kõneisik rääkis ja seetõttu jääb see osa uudisloos kajastamata. Enne intervjuude tegemist loo kirjutamine võib aga ajakirjanikule liigsed piirid ette seada ja ta küsib küsimusi väga vaid teatud nurga alt või suunatult nii, et tema ettekujutus loost jääks püsima.

Aeg mängib uudisloo konstrueerimisel väga suurt rolli ja seda igas etapis. Uudistetoimetuse kiire töötempo tõttu ei ole ajakirjanikel tihti aega liiga kaua mõelda, keda nad intervjuerida tahavad või kuidas nad loo teksti kirjutada tahavad. Samuti tuleb enamjaolt võtetel kiiresti tegutseda, mistõttu pole operaatoritel aega pikalt filmida. Monteerijad on samuti kiirest töötempost mõjutatud, sest neil pole sageli võimalust ühe loo monteerimisele pikalt keskenduda. Ajapuudus mõjutab seega, millist materjali saavad loo autorid koguda ja kasutada. Kui operaatoril pole aega katteplaan filmida võib neist potentsiaalselt hiljem lugu monteerides puudu jääda või jääb mingi oluline kaader filmimata, mistõttu peab ajakirjanik narratiivist mingi osa välja jätma. Monteeriija ajapuuduse tõttu võib lugu jääda visuaalselt pealiskaudne, sest osapooltel ei jätku aega, et lugu kaader haaval läbi käia nii, et see oleks tekstiga tihedalt seotud ja annaks edasi terviklikku informatsiooni.

Artiklis kirjeldatud vähese koostöö probleemi kõrval tuli uurimusest välja, et kõik osapooled proovivad kellegi käitumist õigustada. Osapooled põhjendasid, et tavapärased ei ole koostööd nii vähe või pole päev nii kiire. Samas tõid aga intervjueritavad ise antud teema esile ning sama probleem ilmnis kõikides toimetustes, mis näitab töömustrit. Samuti tõid intervjuerijad muudele intervjuuküsimustele vastates välja, et tihti polegi koostöö tegemine harjumuspärane või nad ei näe selleks vajadust.

5. Magistritöös kasutatud teadmised ja oskused

Järgnevalt annan ülevaate, milliseid teadmisi ja oskusi uurimistöö tegemisel ning artikli kirjutamisel kasutasin.

Kuna magistritöö on jätk minu bakalaureusetööle, siis olulised teadmised ja oskused pärinevad suuresti ka bakalaureusetöö tegemisest. Bakalaureusetöös testisin uurimismeetodit, mida nüüd laiendatud versioonina kasutasin. See tähendab, et nii vaatluspaberid kui ka intervjuukavad tuginevad peamiselt minu bakalaureusetööle. Lisaks teadsin magistritööd tehes, missugune protsess vaatlemine ja intervjueerimine on, sest olin seda eelnevalt juba proovinud. See võimaldas mul paremini keskenduda uurimisprotsessile ning detailide märkamisele, kuivõrd ma ei närveerinud sellepärast, kuidas üldse vaatlust teha. Samuti oskasin ka paremini aega planeerida – teadsin, millal on minu jaoks tihedam märkmete tegemise aeg ning oskasin uuritavatele öelda, kui palju aega kulub ligikaudu intervjuule.

Just uurimismeetodite kohta, mis on tugeva uurimuse aluseks, õppisin ka magistriõppe kursusel „Sotsiaalteaduste metodoloogia alused“. Samu teemasid õppisin ka bakalaureuseõppes (kursused „Uurimistöö alused“ ja „Sissejuhatus kvalitatiivsetesse meetoditesse“), kuid magistriõpe andis meetoditest ning nende eelistest ja puudustest meeldetuletava ülevaate.

Kuna minu kasutatud meetodid oli vaatlus ja intervjuu, siis mängisid olulist rolli õppeained „Rakendusantropoloogia“ ning „Kuulamis- ja küsitlemistreening“. „Rakendusantropoloogias“ keskendusime üsna palju sellele, mis on vaatlus, mida on vaatluse kui uurimismeetodi juures oluline jälgida ja kuidas on võimalik seda kasutada. Lisaks pidime kursusekaaslastega tegema rühmatööna väikese uurimuse, mis justnimelt vaatlustel põhines. Nii sain veelkord enne magistritöö vaatlusi teistsuguses keskkonnas vaatlusi teha ja seda ka teistsugusel viisil – ilma konkreetsete vaatluspaberiteta, vaid vabas vormis märkmetega. Tegelikult mõistsin selle käigus, kui oluline on minule vaatluspaberite olemasolu ja kuidas see muudab minu jaoks uurimuse süsteemsemaks ning aitab mul koguda sisukamaid andmeid, mida hiljem analüüsida. „Kuulamis- ja küsitlemistreening“ on samuti õppeaine, mille läbisin nii bakalaureuse- kui ka magistriõppes. Saan öelda, et kõik minu teadmised intervjueerimise kohta pärinevad sellelt kursuselt. Nii bakalaureuse- kui ka magistriõppe kursusel õppisin missuguseid erinevaid küsimuste tüüpe on olemas, mismoodi peaks küsimusi esitama, kuidas ehitada üles intervjuu.

Sealjuures kuidas mängib rolli ka inimtüüp, kes on parasjagu intervjueeritav ning missugune on intervjuu eesmärk ja formaat. Kuna kursus on paljude praktiliste ülesannetega, sain õppetöö käigus korduvalt ka ennast intervjueerimises ja kuulamises proovile panna. Kõiki neid teadmisi ja kogemusi rakendasin otseselt intervjuukava koostades ning valimiga intervjuusid läbi viies.

Intervjueerimiskogemust sain õppetöös palju ka ainekursuse „Praktiline ajakirjandus“ läbimisel (seda samuti nii bakalaureuse- kui ka magistriõppes). Magistriõppes tein koostöös kahe õppejõuga eriprojekti, kus intervjueerisime haridusvaldkonna eri osapooli ja meediapädevuste arendamisega tegelevaid inimesi. Minu ülesandeks kujunes peamiselt just intervjuukavadesse panustamine ja intervjuude tegemine. Kuna teadusartikli kirjutamine nõuab oskust kirjutada sisukalt, kuid sealjuures on kirjutise maht väga piiratud, oli palju kasu ka bakalaureuseõppe „Praktilise ajakirjanduse“ trükiajakirjanduse osast, kus pidin igal nädalal kirjutama uudisloo kindlate tähe märkide piires. Kuna materjali oli alati palju rohkem, arendas see oskust kirjutada terviklik lugu jäädes sealjuures lubatud mahu piiresse. Kuigi teadusartikkel ei ole uudisloo struktuuriga, oskasin siiski tänu õpitule enda mõtteid paremini kirja panna ja analüüsida, mida panna artiklisse ja mida mitte, et see oleks lugejale arusaadav ning täidaks oma eesmärgi. Samuti olen õpingute vältel erinevatel kursustel kirjutanud esseesid ja analüüse, mis eeldavad kompaktselt, kuid sisukat ja argumenteeritud kirjutamist ning selget sõnumi edasiandmist.

Et uurimistööl oleks tulemusi, on vaja andmeid analüüsida. Seda õppisin magistriõppe kursusel „Andmete tõlgendamine ja esitamine“. Sellest õppeainest sain teadmised, kuidas saan andmeanalüüsi teha, mismoodi pean leitud esitama (nt intervjuusünkroonide lisamine) ja missugused on andmete esitamisel peamised probleemkohad või eksimused.

Õppekavast tootsin veel välja ka kursuse „Magistriseminar“. Kuna mul polnud mul teadmisi selle kohta, missugune täpsemalt on magistritöö ja mis eristab seda bakalaureusetööst, siis antud ainekursusel sain nendele küsimustele vastuse. Sain ka esialgse magistriprojekti valmis teha ning mitmes etapis väärtuslikku tagasi- ja edasisidet. Samuti sain ülevaate võimalusest kirjutada teadusartikkel. Sellest oli palju kasu, kuna teadsin juba siis, et tõenäoliselt tuleb minu lõputöö just selles vormis. See andis selguse, mida ma tegema pean ja aitas magistritööga üldse algust teha.

Viimaks aga toon esile ka enda ajakirjandusliku töökogemuse kasulikkuse. Kuigi osaliselt seab enda töökeskkonnas uurimuse läbi viimine piiranguid ja võib tulla hoopis kahjuks, leian, et sellel on ka positiivne pool. Kuna töötan ka ise teleajakirjanikuna, teadsin, kes on uudisloo konstrueerimise osapooled. Seega teadsin, kellele ja millistele aspektidele uurimistöö tegemisel keskenduda. Samuti andis see esialgse arusaama uurimuse mahust – kui paljusid inimesi pean ma vaatlema ja intervjuerima, kui palju uurimismaterjali ma saan ning kui pikaks võivad ligikaudu kujuneda vaatluspäevad. Lisaks olen kursis teleajakirjanike tööruutiinidega, mis aitas koostada ka vaatluspabereid ja intervjuukavasid. Et minu kui teleajakirjaniku roll ei segaks uurija rolli, tuginesin kogu uurimuses siiski teoreetilisele materjalile ning vaatlusi ja intervjuusid tehes hoidsin uurija rolli, mitte ei suhelnud inimestega kui kolleegidega ega tegelenud enda töökohustustega.

Kokkuvõte

Uudiste jälgimine on enamik inimestele tavapärane harjumus. Veebiuudiste esiletõus on teleuudiste tegijatele tekitanud ülesande leida võimalusi, kuidas õhtused uudised omaks lisandväärtust, mille pärast inimesed peaksid ka neid vaatama. Samuti on maailmas tekkinud ühiskondlike probleemide tõttu tähtis, et vaatajad saaksid teleuudistest selget ja faktilist teavet.

Antud magistritöö eesmärk oli uurida, kuidas teleuudise autorid uudislugu konstrueerivad. Magistritöö koosneb kahest osast. Töö peamine osa on inglise keelne teadusartikkel, mis on kirjutatud koostöös juhendajaga. Artikli fookuses on uudisloo konstrueerijate ehk ajakirjaniku, operaatori ja monteeri omavaheline koostöö. Teooria peatükis annan ülevaate, millised on uudisloo konstrueerimise erinevad etapid ja kuidas mõjutab loo konstrueerimist omavaheline koostöö. Magistritöö teine osa on kaaskiri. Kaaskirjas laiendan tulemusi aspektidega, mis artiklisse piiratud sõnade arvu tõttu ei mahtunud, kuid uurimistöö eesmärgi perspektiivist on siiski olulised. Lisaks annan ülevaate, milline oli minu ja milline juhendaja roll inglise keelse artikli kirjutamisel.

Uurimistöö läbiviimiseks kasutasin kombineeritud meetodit, kuhu kuulusid formaliseerimata osalusvaatlus ja standardiseerimata semistruktureeritud intervjuu. See tähendab, et käisin vaatlemas ajakirjanike, operaatorite ja monteeri tööpäeva ehk nägin, kuidas ühe uudisloo konstrueerimine algusest lõpuni käib. Päeva vältel tegin märkmeid vaatluspaberitele (vt Lisa 1, lk 28). Pärast vaatlust tegin samal päeval nii ajakirjaniku, operaatori kui ka monteeri jaga intervjuu, kus uudisloo autorid said oma sõnadega selgitada päeva jooksul toimunut ja eri otsustuskohi.

Valimisse kuulusid ajakirjanikud, operaatorid ja monteeri kolmest Eesti uudistetoimetusest – Eesti Rahvuringhääling (ERR), Kanal 2 ja TV3. Kuna Eesti meediamaastik on väga väike, siis saame öelda, et valimisse kuulusid kõik Eesti õhtused teleuudiste saated. Kokku käisin seega kolmel vaatluspäeval ning intervjuerisin kaheksat inimest.

Uuringu peamine tulemus oli, et ajakirjanike, operaatorite ja monteeri koostöö on väga puudulik. Nad ei aruta omavahel uudisloo ideed enne võttele minekut ning ei jaga võttel olles üksteisele soovitusi ega juhiseid. Samuti ei viibi ajakirjanikud tihtipeale monteeri kõrval,

kui monteerijad uudislugu kokku panevad. Ajakirjanikud, operaatorid ja monteerijad ei näe vajadust üksteisele juhiseid anda ja tunnevad, et soovitude jagamine on hoopis teise töösse sekkumine, mis häirib töö tegemist. Operaatorid ja monteerijad ei näe ennast uudisloo autorina, seega ei tunne nad ka suurt vastutust uudisloo konstrueerimisel.

Kui uudisloo konstrueerijad omavahel aga koostööd ei tee mõjutab see nii uudisloo sisu kui ka visuaali kvaliteeti. Uudisloo tekst ja visuaal peaksid üksteist toetama ja moodustama terviku. Kui aga ajakirjanik ja operaator omavahel ei suhtle, ei pruugi operaator filmida õigeid kaadreid, mida ajakirjanikul oleks hiljem loo katteplaanideks vaja kasutada. See omakorda võib mõjutada loo sisu. Kui ajakirjanik näeb, et tema ideega sobivaid katteplaanid pole, võib ta loost mingi informatsiooni välja jätta, mida ta algselt plaanis kasutada. Lisaks, kui loo tekst ja visuaal ei lähe kokku, ei köida uudislugu vaatajat ning uudisloo sisu mõistmine on keeruline, sest tekst annab edasi üht, kuid visuaal teist sõnumit. Siinjuures mängib olulist rolli ka ajakirjaniku ja monteeri omavaheline suhtlus. Kui loo paneb kokku monteeri üksi, kes pole päeva jooksul teemaga kokku puutunud, ei pruugi monteeri teada, milline visuaal tekstiga kõige paremini kokku läheb. Nii võib juhtuda, et visuaal hoopis moonutab sõnumi vääraks. Ajakirjanike, operaatorite ja monteeri koostöö mõjutab seega väga kaalukalt, milliseks kujuneb uudislugu ja kuidas see teleekraanil mõjub. Nende tööülesanded on omavahel tihedalt seotud ning kõik nad on uudisloo autorid, kuna ühe etapi täitmata jätmisel uudislugu vaatajateni ei jõuaks.

Summary

Keeping up with news is a common habit for most people. The rise of online news has created a task for TV news-story authors to find ways to make the evening news have added value, why people should also watch TV news. Also, due to the problems that have arisen in the world, it is important that viewers receive clear and factual information from TV news.

The aim of this master's thesis was to research how the authors in TV news construct a news-story. The master's thesis consists of two parts. The main part of the thesis is a scientific article written in English in collaboration with the supervisor. The focus of the article is the collaboration between the authors of the news-story, i.e. the journalist, the camera operator and the video editor. In the theory chapter, I give an overview of the different stages of news-story construction and how mutual collaboration affects the construction of the story. The second part of the master's thesis is the cover letter. In the cover letter, I expand the results with aspects that did not fit into the article due to the word count limit, but are still important from the perspective of the research goal. In addition, I will give an overview of my role and the role of my supervisor in writing the scientific article.

To conduct the research, I used a combined method, which included non-formalized participatory observation and non-standardized semi-structured interviews. This means that I went to observe the working day of journalists, camera operators and video editors. This gave me an opportunity to see how the construction of a news-story goes from start to finish. During the day, I took notes on observation papers (see Appendix 1, page 28). After the observation, on the same day, I did an interview with the journalist, the cameraman, and the video editor, where the authors of the news-story could explain in their own words what happened during the day and the decision-making.

The sample of the thesis included journalists, camera operators and video editors from three Estonian newsrooms – Estonian Public Broadcasting (ERR), Kanal 2 and TV3. Since Estonian media landscape is very small, we can say that all Estonian evening TV news programs were included in the sample. In total, I went on three observation days and interviewed eight people.

The main result of the study was that the collaboration between journalists, camera operators and video editors is very minimal. They do not discuss the idea of the news-story with each other before going on the shoot, and they do not give each other suggestions or instructions while being on the set. Moreover, journalists are often not with the video editors when the video editors are putting together the news-story. Journalists, camera operators and video editors do not see the need to give each other instructions and feel that sharing suggestions is an interference in the other's work, which disturbs working. Camera operators and video editors do not see themselves as the author of the news-story, so they do not feel a great responsibility when constructing the news-story.

However, if the authors of the news-story do not collaborate with each other, it affects both the content and the visual quality of the news-story. The text and visuals of the news-story should support each other and form a whole. But if the journalist and the camera operator do not communicate with each other, the camera operator may not provide the right footage, which the journalist later needs to use for visuals of the story. This, in turn, can affect the content of the news-story. If the journalist sees that there is no suitable footage for expressing their idea, they may leave out some information from the story that they originally planned to use. In addition, if the text and visuals of the story do not match, the news-story might not attract the audience and it would be difficult to understand the narrative of the news-story because the text carries one message, but the visuals another. Here the communication between the journalist and the video editor also plays an important role. If the story is put together by the video editor alone, who has not heard anything about the topic of the news-story during the day, the video editor may not know which visuals will go best with the text. So it can happen that the visual instead alters the intended message of the news-story. The collaboration between journalists, camera operators and video editors therefore has a very significant influence on what the news-story will be like and how it will affect the audience when it is on air. Their tasks are closely related and all of them are the authors of the news-story, because if one step is not completed, the news-story would not reach the audience.

Kasutatud kirjandus

Aktuaalne Kaamera. (i.a). *Eesti vanim, mõjukaim ja usaldusväärseim teleuudiste saade*. [Facebooki profiil]. Facebook. <https://www.facebook.com/AktuaalneKaamera>

Alencar, A. ja Kruikemeier, S. (2018). Audiovisual Infotainment in European News: A Comparative Content Analysis of Dutch, Spanish, and Irish Television News Programs. *Journalism: Theory, Practice, and Criticism*, 19(11), 1534–1551. doi:[10.1177/1464884916671332](https://doi.org/10.1177/1464884916671332)

Bibikov, B. A., (2023). *Traagiline teleuudis: vaatajate reaktsioonid*. Bakalaureusetöö. Tartu Ülikool, ajakirjanduse ja kommunikatsiooni õppekava.

Boyd, A. (2001). *Broadcast journalism: Techniques of Radio and Television News*. Oxford: Focal Press.

Choi, Y. J. ja Lee, J. H. (2006). The Role of a Scene in Framing a Story: An Analysis of a Scene's Position, Length, and Proportion. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 50(4), 703–722. doi:[10.1207/s15506878jobem5004_8](https://doi.org/10.1207/s15506878jobem5004_8)

Ekström, M., Patrona, M. ja Thornborrow, J. (2020). The normalization of the populist radical right in news interviews: a study of journalistic reporting on the Swedish democrats. *Social Semiotics*, 30(4), 466–484. doi:[10.1080/10350330.2020.1762984](https://doi.org/10.1080/10350330.2020.1762984)

Haapanen, L. (2022). Problematising the restoration of trust through transparency: Focusing on quoting. *Journalism*, 23(4), 875–891. doi:[10.1177/1464884920934236](https://doi.org/10.1177/1464884920934236)

Harcup, T. ja O'Neill, D. (2017). What is News? *Journalism Studies*, 18(12), 1470–1488. doi:[10.1080/1461670X.2016.1150193](https://doi.org/10.1080/1461670X.2016.1150193)

Harro-Loit, H. ja Josephi, B. (2020). Journalists' Perception of Time Pressure: A Global Perspective. *Journalism Practice*, 14(4), 395–411. doi:[10.1080/17512786.2019.1623710](https://doi.org/10.1080/17512786.2019.1623710)

Harro-Loit, H. ja Lauk, E. (2016). *Journalists in Estonia. Country report*. Kasutatud 28.04.2024, https://epub.ub.uni-muenchen.de/29706/1/Harro-Loit_Lauk_Country_report_Estonia.pdf

Himma-Kadakas, M. (2010). *Ajakirjandusžanrite muutumise tendentsid. Uudisžanri muutumine ajalehe Postimees näitel*. Magistritöö. Tartu Ülikool, ajakirjanduse ja kommunikatsiooni õppekava.

Ivask, S. (2018). *The role of routines, demands and resources in work stress among Estonian journalists*. (Dokoritöö, Tartu Ülikool). Tartu Ülikooli kirjastus.

Kanal 2 kodulehekül. (i.a). Kasutatud 28.02.2024, <https://kanal2.postimees.ee/saated/Reporter-10>

Keller, T. ja Hawkins, S. (2009). *Television news: a handbook for reporting, writing, shooting, editing & producing*. Scottsdale: Holcomb Hathaway.

Kobré, K. (2012). *Videojournalism: Multimedia storytelling*. Hiina: Focal Press.

Kõiv, H. (2015). *Uudisteoperaatori töö Aktuaalse kaamera näitel*. Bakalaureusetöö. Tartu Ülikool, ajakirjanduse ja kommunikatsiooni õppekava.

Lepik, K., Harro-Loit, H., Kello, K., Linno, M., Selg, M. ja Strömpl, J. (2014). Intervjuu. K.

Møller, H.-G., ja Thorsen, M. (1996). *Teleajakirjandus*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.

Moros, B. (2023). *Operaatori tööruutiniid traagilise sündmuse kajastamisel*. Seminaritöö. Tartu Ülikool, ajakirjanduse ja kommunikatsiooni õppekava.

Pantti, M. (2010). The value of emotion: An examination of television journalists' notions on emotionality. *European Journal of Communication*, 25(2), 168–181. doi:[10.1177/0267323110363653](https://doi.org/10.1177/0267323110363653)

Punamäe, O. M. (2021). *Välissündmuse kajastuse ajaline perspektiiv ETV uudislugudes*. Bakalaureusetöö. Tartu Ülikool, ajakirjanduse ja kommunikatsiooni õppekava.

Rats, L. (2022). *Teleajakirjanik konstrueerimas uudisloo narratiivi*. Bakalaureusetöö. Tartu Ülikool, ajakirjanduse ja kommunikatsiooni õppekava.

Rebane, B.-B. (2009). *Ajaloosündmuste representatsioon Eesti meedias 2009. a märtsikuu päevalehtede analüüsi põhjal*. Bakalaureusetöö. Tartu Ülikool, ajakirjanduse ja kommunikatsiooni õppekava.

Rootalu, V. Kalmus, A. Masso, ja T. Vihalemm (toim), *Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas*. <https://samm.ut.ee/intervjuu>

Rämmer, A. (2014). Valimi moodustamine. K. Rootalu, V. Kalmus, A. Masso, ja T. Vihalemm (toim), *Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas*. <https://samm.ut.ee/valimid>

Saluorg, J. (2018). *Ajakirjaniku roll erakordsete sündmuste kajastamisel*. Magistritöö. Tartu Ülikool, ajakirjanduse õppekava.

Schlesinger, P. (1977). Newsmen and Their Time-Machine. *The British Journal of Sociology*, 28(3), 336–350. <https://doi.org/10.2307/589998>

Seiton, K. (2011). *Olemusloo žanriline areng aastatel 1970–2010 Edasi, Postimehe ja Tartu Postimehe näitel*. Bakalaureusetöö. Tartu Ülikool, ajakirjanduse ja kommunikatsiooni õppekava.

Smith, D. L. (1991). *Video communication: Structuring Content for Maximum Program Effectiveness*. Belmont: Wadsworth.

Stewart, P. ja Alexander, R. (2022). *Broadcast Journalism: Techniques of Radio and Television News*. New York: Routledge.

Strömpl, J. (2014). Etnograafiline uurimus. K. Rootalu, V. Kalmus, A. Masso, ja T. Vihalemm (toim), *Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas*. <https://samm.ut.ee/etnograafiline-uurimus>

Tatrik, K. (2011). *Reisikirjeldused suurima tiraaziga Eesti ajalehtedes aastal 2010*. Bakalaureusetöö. Tartu Ülikool, ajakirjanduse ja kommunikatsiooni õppekava.

TV3 kodulehekülg. (i.a). Kasutatud 28.02.2024, <https://www.tv3.ee/tv3/saade/tv3-uudised/>

Vihalemm, T. (2014). Vaatlus. K. Rootalu, V. Kalmus, A. Masso, ja T. Vihalemm (toim), *Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas*. <https://samm.ut.ee/vaatlus>

Yorke, I. (1997). *Basic TV Reporting*. Oxford: Focal Press.

Yorke, I. (2000). *Television News*. Oxford: Focal Press.

Zelizer, B. (2004). The Voice of the Visual in Memory. In K. R. Phillips (toim.), *Framing public memory* (pp. 157–186). The University of Alabama Press.

AJALISUS:

Kui pikad on intervjuud eri allikatega?

Kui palju aega üldse allikaga veedetakse (lisaks intervjuule, nt arutatakse muid teemasid, allikas soovib kellelki teiselt midagi küsida vs ajakirjanik kiirustab võttele ja teeb lühikese intervjuu)?

Kuivõrd saab ajakirjanik analüüsida eri allikate intervjuusid?

Millised ajalised vaated on loo konstrueerimisel (ehk tegevuse ajal) esitatud? (vaade minevikku/tulevikku, ellipsid/paralipsised)

Kui palju esitab ajakirjanik allika öeldut ilma refereeringuta oma tekstis? (seega annab kaudselt veel allika perspektiivile loos aega)

Millises järjekorras tehakse intervjuud?

Kui palju aega mingile allikale loos antakse?

<p>PERSPEKTIIV:</p> <p>Kes on jutustajad?</p> <p>Kelle vaatest lugu jutustatakse?</p> <p>Kuidas kasutatakse allika sünkrooni?</p> <p>Millises järjekorras erinevaid perspektiive kasutatakse?</p>	
--	--

EMOTSIONAALSUS JA LÄHEDUS:

Kuidas tekitab ajakirjanik meeleolu?

Kuidas kasutab ajakirjanik erinevaid loo jutustamise võtteid ja emotsionaalse meediumi potentsiaali?

Kuivõrd kasutatakse standerit ja otselülitust (*live reporting*)?

Missugune on stander/otselülitus (ajakirjanik seisab, istub, kus/mille taustal tehtud jms)?

<p>AUDIOVISUAALSUS:</p> <p>Kuidas kasutab ajakirjanik loos kaadreid?</p> <p>Kelle vaatepunktist on kaadrid filmitud?</p> <p>Kuidas ajakirjanik loos heli kasutab? (diegeetiline/mittediegeetiline)</p> <p>Kuivõrd sisaldab lugu graafikat?</p> <p>Kuidas osaleb ajakirjanik loo monteerimises?</p>	
---	--

<p>KOOSLOOME:</p> <p>Kuivõrd mõjutab loo konstrueerimist keegi kolleegidest (nt teine ajakirjanik, operaator, päevatoimetaja, monteerija)?</p> <p>Kuivõrd muudab päevatoimetaja ajakirjaniku loodud lugu?</p> <p>Kuidas muutub lugu päeva jooksul (juhul kui ajakirjanik näiteks pärast esimest intervjuud hakkab lugu osaliselt kirjutama)?</p>	
---	--

KÜSIMUSED (VÕIMALUSEL) KOHAPEAL KÜSIMISEKS	
---	--

Monteerija vaatlus

EELTÖÖ:

Milline on eeltöö, kui toimetaja läheb monteerija juurde?

Mis ajahetkel toimetaja monteerijaga esimest korda suhtleb (nt kas siis kui läheb lugu valmis tegema või räägib päeva jooksul varem)?

AUDIOVISUAALSUS:

Kes ja kuidas valib kaadrid?

Millised kaadrid jäetakse välja?

Millised pannakse sisse?

Missugust materjali kasutab
monteerija loos (värske materjal
versus arhiivikaadrid)?

LOO KOKKUPANEMINE:
Millised on monteerimise etapid?

Mida monteerimisel jälgitakse?

EMOTSIONAALSUS:

Kuivõrd pööratakse monteerimise ajal tähelepanu emotsioonidele?

Kuidas montaažis emotsioone käsitletakse?

KOOSLOOME:

Kuivõrd küsib monteerija toimetajalt juhiseid?

Kuivõrd toimetaja omaalgatuslikult monteerijat juhendab?

KÜSIMUSED (VÕIMALUSEL) KOHAPEAL KÜSIMISEKS	
---	--

Operaatori vaatlus

ENNE VÕTET/VÕTTEL:

Milline on eeltöö enne võttele minekut/võttele sõites?

Kuivõrd teevad ajakirjanik ja operaator koostööd?

Mida ajakirjanik ja operaator arutavad?

Mida operaator filmib?

Kuidas operaator ruumis/sündmuskohal tegutseb/liigub?

Kes ja kuidas valib võttekoha?

PÄRAST VÕTET:

Mida teeb operaator peale võtte lõppu?

Mida teeb operaator filmitud materjaliga?

KOOSLOOME:

Kas ja milliseid soovitusi annab operaator reporterile?

Kuivõrd suhtleb operaator monteerijaga?

Kas ja milliseid soovitusi annab operaator monteerijale?

Kas ja kuidas osaleb operaator audiovisuaali kokkupanekul?

<p>EMOTSIOONID UUDISES:</p> <p>Kuivõrd pööratakse filmimisel tähelepanu emotsioonidele?</p> <p>Kuidas luuakse ja filmitakse emotsioone sündmuskohal?</p>	
<p>KÜSIMUSED (VÕIMALUSEL) KOHAPEAL KÜSIMISEKS</p>	

Üldine:

**VABAD KOMMENTAARID (nt ideed
intervjuuküsimusteks jms märkmed)**

OLUDE KIRJELDAMINE

Millised tingimused on mul vaatluseks?

Kuidas, kui palju ja millal ma sekkun?

Lisa 2. Intervjuukavad

INTERVJUU AJAKIRJANIKUGA

Intervjuu sissejuhatus:

1. Millele te mõtlesite, kui selle teema endale saite?
2. Mis põhjendas ära, et sellest teemast on vaja uudislugu teha?
3. Kuivõrd tekkis teil päeva alguses ettekujutus uudisest?

Eeltöö:

4. Milline oli tänane eeltöö enne võttele minekut?
5. Kuidas valisite selle loo allikad?
6. Mismoodi toimus suhtlus tänaste allikatega?
7. Kuidas valmistusite intervjuudeks?

Narratiivi kujundamine:

8. Millal hakkasite loo narratiivi looma?
9. Millele mõtlesite tänase loo juures esimesena?
10. Mis olid osad, mida teie arvates see teleuudis kindlasti sisaldama pidi?
11. Kuidas valisite loos esinevate inimeste ja informatsiooni järjestuse?
12. Kuidas valisite allikate ja informatsiooni proportsioonid? (Kui palju mõtlesite sellele, kui palju keegi aega saab?)
13. Kuidas valisite, milliseid tsitaate kasutate?
14. Kuivõrd tähelepanu pöörasite täna informatsiooni üle kontrollimisele mõnest teisest allikast?
15. Kuivõrd tuli loost materjali välja jätta?
16. Millised olid narratiivi kujundamisel raskemad valikud?
17. Kuidas mõjutas loo kujundamist allika nii-öelda ära kukkumine? (Küsin, kui see juhtus.)
18. Kuidas lahendasite loo visuaali?
19. Kuidas põimisite loos teksti ja visuaali?

Audiovisuaalsed võtted:

20. Kuidas üritasite selles loos haarata vaataja tähelepanu?
21. Mis oli teie jaoks standi tehes oluline? (Küsin, kui ajakirjanik tegi standi. Muul juhul küsin „Kas teil käis läbi mõte teha ka standi?“)
22. Mida pidasite tähtsaks kasutatud graafika juures? (Küsin, kui ajakirjanik oma loos graafikat kasutas. Muul juhul küsin „Kas mõtlesite ka graafika kasutamise võimalusele?“)
23. Mida pidasite oluliseks loo monteerimise juures?
24. Mida pidasite kaadrite valimisel tähtsaks?

Emotsionaalsus:

25. Kuivõrd oluline oli loos emotsioon?
26. Kuidas lisasite teie tänasesse loosse emotsionaalsust?
27. Mis tekitab teie arvates selle loo ja vaataja vahel huvi (sideme)?
28. Milline oli reporteri roll tänases teleuudises?

Koosloome:

29. Kellega tegite täna loo kujundamisel koostööd?
30. Kui palju andsite kolleegidele (operaator, monteerija) juhiseid loo kujundamiseks?
31. Kuivõrd küsisite loo koostamisel kelleltki nõu?
32. Kuivõrd kujundas keegi kolleegidest iseseisvalt teie lugu? Kes?
33. Kuivõrd tundsite, et koostöö kolleegidega oli piisav?
34. Milline oleks võinud ideaalis koostöö olla? (Küsin, kui ajakirjanik ütleb eelnevalt, et koostöös oli puudusi.)
35. Kas te soovite ise midagi veel lisada?

INTERVJUU OPERAATORIGA

Eeltöö:

1. Milline oli eeltöö enne võttele minekut?
2. Mida teadsite enne võtet loo kohta?

3. Kui palju ja mida teile enne võttele minekut või võttele minnes eesootavast räägiti?
Kes rääkis?

Loo kujundamine/audiovisuaalsus:

4. Kirjeldage oma kohapealset tegevust.
5. Millal hakkasite mõtlema konkreetselt selle loo pildile?
6. Milliseid katteplaane filmisite?
7. Mida oli kindlasti oluline tabada?
8. Kus ja kuidas filmisite allikatega intervjuud?
9. Kuidas valisite selleks koha?
10. Kas keskendusite ka intervjuude sisule? Mõjutas see kuidagi ka seda, milliseid kaadreid filmisite?
11. Kui head tingimused täna katteplaanide filmimiseks olid?
12. Kuivõrd oli täna lavastatud kaadreid?
13. Mis oli tänasel võttel keeruline/ebamugav?
14. Kuivõrd tunnete loo sisu seisukohast, et visuaalis on puudusi (ehk tänastest võttepaikadest ei piisanud)?

Emotsionaalsus ja lähedus:

15. Kuivõrd oluline oli tänases loos emotsioon?
16. Kuidas tõite emotsionaalsust välja/emotsioone esile visuaali luues?

Koosloome:

17. Milline oli koostöö teistega?
18. Milline see ideaalis oleks võinud olla? (Küsin, kui eelnevalt toob koostöös välja puudusi.)
19. Kuivõrd peaks toimetaja andma teile juhiseid? (Mis tüüpi juhised ootaksite?)
20. Kuivõrd andsite ise kolleegidele juhiseid loo kujundamiseks? Milliseid?

21. Kas te soovite ise veel midagi lisada?

INTERVJUU MONTEERIJAGA

Eeltöö:

1. Kirjelda, mida te enne kui ajakirjanik montaaži tuli selle tänase loo kohta teadsite?
2. Kirjeldage, kuidas uudisloo monteerimine algusest lõpuni käib. Millised on erinevad etapid?

Loo kujundamine:

3. Kuivõrd keskendute monteerimisel loo narratiivile? (Kui ütleb, et keskendub sellele, siis küsin, kuidas sellele tähelepanu pöörab/mida jälgib?)
4. Mismoodi valisite te kaadrid?
5. Kuidas panite paika kaadrite järjestuse?
6. Kuivõrd pidi materjali loost välja jätma?
7. Millised kaadrid jätsite välja? Miks?
8. Kuivõrd jätkus materjalist loo katteplaanideks? Kuidas mõjutas loo kujundamist vähene kattematerjal? (Küsin vaid siis, kui kattematerjali on vähe.)

Audiovisuaalsus:

9. Kuidas lahendasite loo visuaali?
10. Kuidas põimisite loos teksti ja visuaali?
11. Kuidas üritasite loos haarata vaataja tähelepanu?
12. Missugune materjal tänases loos kasutuses oli? Värskelt filmitud või arhiivikaadrid?
13. Mida pidasite tähtsaks kasutatud graafika juures? (Küsin, kui loos oli graafikat.)

Emotsionaalsus ja lähedus:

14. Kuivõrd keskendusite montaažis emotsioonide edasiandmisele? Kuidas?
15. Kuivõrd oluline oli loo visuaalis emotsioon?

Koosloome:

16. Kellega tegite loo monteerimisel koostööd?
17. Kui palju andsite kolleegidele (operaator, monteerija) juhiseid loo kujundamiseks?
18. Kuivõrd küsisite loo monteerimisel kelleltki nõu?
19. Kuivõrd andis ajakirjanik teile juhiseid? Mis juhiseid ta andis?

20. Kuivõrd kujundas keegi kolleegidest iseseisvalt teie lugu?
21. Kas koostöö kolleegidega oli piisav?
22. Milline oleks võinud ideaalis koostöö olla? (Küsin, kui eelnevalt väidab, et ei olnud piisav.)

23. Kas te soovite ise midagi veel lisada?

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Liisbeth Rats,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose „Autorite koostöö teleuudise konstrueerimisel“, mille juhendaja on Brit Laak, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 4.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Liisbeth Rats

28.05.2024